

RAMON ROMAGUERA I FERRAN SICART

LA VESSANT PRESSUPOSTÀRIA DES D'UNA PERSPECTIVA HISTÒRICA: MUNIC, MONTRÉAL, MOSCOU I LOS ANGELES

MONTRÉAL, UNES FINANCES DEFICITÀRIES QUE ENCARA ES PAGUEN

Un cop d'ull als apartats pressupostaris dels Jocs Olímpics celebrats fins ara ens permetrà aclarir un seguit de qüestions i contestar alguns interrogants que de ben segur preocupen molts ciutadans del nostre país interessats pel tema a l'escalf de Barcelona'92. ¿Qui no s'ha preguntat què determina les despeses que comporten la celebració d'uns Jocs? o ¿per què es recorre a determinats mitjans de finançament? o ¿fins a quin punt la qüestió econòmica condiciona l'elecció de la seu dels Jocs?

Tot seguit tractarem de respondre totes aquestes qüestions acceptant el risc que comporta la necessitat de ser breus.

el cost dels jocs olímpics

Limitarem l'anàlisi a aquelles experiències olímpiques més recents que, a part de ser les més significatives en relació amb Barcelona'92, ens proporcionen una casuística quasi exhaustiva. Concretament prendrem en consideració les experiències de Munic'72, Montréal'76, Moscou'80 i Los Angeles'84. Pel que fa

a la liquidació dels respectius pressupostos de despeses, reflectida al quadre 1, hi podem observar diferències remarcables quant a l'import total de les despeses. En aquest sentit la traducció de les xifres respectives a dòlars del 85 en facilita la comparació. Així, les despeses de Los Angeles'84 no arriben a un terç de les de Munic'72 o de Moscou'80, mentre que les de Montréal'76 foren dues vegades més que les d'aquestes darreres.

el finançament dels jocs

En termes generals es pot afirmar que el finançament dels jocs ha estat condicionat pel fet que l'organització s'atorga a ciutats i no a estats. Es tracta, a més, d'un esdeveniment excepcional la transcendència del qual afecta també el conjunt de l'estat a causa de la seva gran capacitat de transmissió d'imatge. No s'ha d'oblidar que l'aval del govern central al projecte de la ciutat candidata és, si més no formalment, im-

Quadre 1

LIQUIDACIÓ DELS PRESSUPOSTOS DELS JOCS MÉS RECENTS								
	MUNIC'72		MONTRÉAL'76		MOSCOU'80		LOS ANGELES'84	
	Milions de DM	Equivalent US \$ de 1985	Milions Can \$	Equivalent US \$ de 1985	Rubles	Equivalent US \$ de 1985	Milions de US \$	Equivalent US \$ de 1985
Despeses								
Organització	527,0	429,8	200,0	387,2	150,3	313,2	384,4	402,1
Inversió instal·lacions esportives i complementàries	733,8	598,5						
Inversió infraestructura	711,2	580,1	1.389,0 ⁽¹⁾	2.688,8	613,7	1.279,0	97,4	101,9
TOTAL DESPESES	1.972,0	1.608,4	1.589,0	2.075,0	764,0	1.592,0	481,8	504,0

1. Inclou obres realitzades per agents del sector públic

Centrant-nos en l'estructura dels pressupostos, i més concretament en l'apartat de *despeses d'organització* es fa evident la importància decisiva del concepte de costos fixos. Podem observar que no hi ha variacions substancials en aquest apartat des de Munic'72, malgrat les variacions que s'han produït quant al nombre de participants i al calendari dels Jocs, principals factors determinants dels costos variables. Encara més, l'única xifra divergent (Moscou'80) deixaria de ser-ho si s'haguessin comptabilitzat correctament les despeses de seguretat com a despeses d'organització.

Contràriament, és en l'apartat de despeses d'inversió en infraestructura i instal·lacions on les diferències són certament remarcables. Aquí, el nivell d'equipaments que hi havia a cada seu (o a la seva àrea metropolitana o equivalent) juntament amb l'àmbit d'actuació fixat per cada comitè organitzador són factors decisius per explicar-les, si bé no cal menysprear els sobre costos provocats pel que podríem anomenar «efecte aparador», destinat a reforçar l'oferta per tal d'influir en la decisió del COI a l'hora d'elegir la seu.

Tanmateix, l'organització dels Jocs requereix, per exigències del COI, el compliment d'uns estàndards mínims tant qualitatius com quantitatius en infraestructura i equipaments de tot ordre, però és evident que es poden sobrepassar en la mesura que el comitè organitzador ho cregui convenient, obeint tant a raons d'oportunitat com de plantejament a més llarg termini. En aquest sentit Munic'72, però sobretot Montréal'76, són exemples d'inserció de les actuacions requerides pels Jocs dins d'un planejament urbanístic global. Los Angeles'84, en canvi, representa l'aprofitament al màxim de les instal·lacions i equipaments que hi havia amb el ben entès que reunien els requeriments exigits pel COI, amb el consegüent estalvi en el capítol d'inversions i, per tant, en les despeses totals. Circumstància aquesta important, sens dubte, per explicar la singularitat del model de finançament.

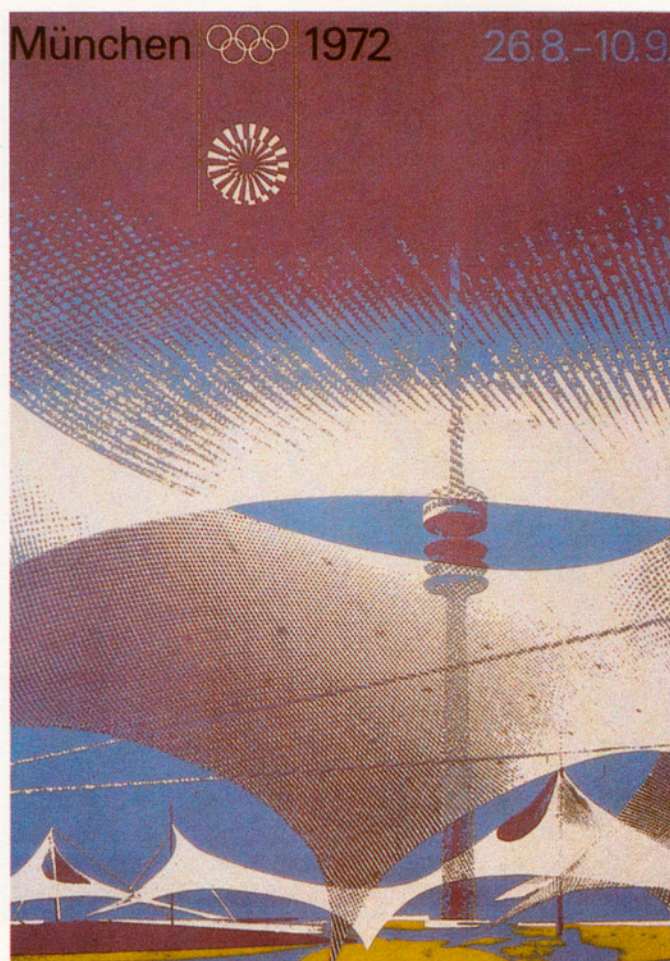
prescindible. Tampoc no s'ha d'oblidar que l'important flux de despeses que requereix l'organització dels Jocs està molt concentrat territorialment i sotmès a una programació temporal inflexible.

Tot plegat ultrapassa les possibilitats pressupostàries de l'administració local implicada, però per altra part el fet que sigui aquest àmbit el principal beneficiari desaconsella traslladar sense més la problemàtica financera a l'administració de l'estat. Les fórmules de finançament finalment resultants, fruit de propostes imaginatives o de compromís, permeten parlar d'un model de finançament propi dels Jocs Olímpics, els trets substantius del qual són comuns a totes les experiències olímpiques: el rebuig dels mitjans coactius —és a dir d'impostos— com a forma de finançament i el caràcter de les aportacions de les administracions públiques. Pel que fa a les fonts d'ingressos, exclosa la via impositiva, no és gens estranya la presència de recursos provinents de loteries, emissions de monedes i segells, a més dels derivats de la comercialització i difusió dels Jocs.

En el quadre 2, que conté la liquidació dels respectius pressupostos d'ingressos, podem observar el diferent grau d'utilització dels ingressos esmentats que s'expliquen en funció dels hàbits socio-culturals de cada país, com també per l'esforç comparatiu que exigeix l'organització dels Jocs.

Des del punt de vista dels ingressos obtinguts, les monedes i loteries —que són les fonts de recursos més tradicionals— representen la part més important dels ingressos propis de l'organització dels Jocs, abans dels Jocs de Los Angeles'84. Excloent-ne les aportacions directes del sector públic, tots dos conceptes van suposar el 80 % dels recursos obtinguts a Munic'72 i a Montréal'76, i el 70 % a Moscou'80, mentre que a Los Angeles'84 els recursos derivats de la venda de monedes no van arribar al 5 % del total.¹

En el finançament dels Jocs de Munic'72 destaca, com es pot comprovar, la importància extraordinària

MUNIC'72: EL SUPORT DE LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES, MOSCOU'80: LES LOTERIES, UNA DE LES PRINCIPALS FONTS DE FINANÇAMENT

Quadre 2

LIQUIDACIÓ DELS PRESSUPOSTOS DELS JOCS MÉS RECENTS								
	MUNIC'72		MONTREAL'76		MOSCOU'80		LOS ANGELES'84	
	Milions de DM	Equivalent US \$ de 1985	Milions Can \$	Equivalent US \$ de 1985	Rubles	Equivalent US \$ de 1985	Milions de US \$	Equivalent US \$ de 1985
Ingressos								
Monedes	639,0	521,2	115,0	226,6	65,5	136,5	29,7	31,1
Loteria	250,0	203,9	235,0	454,9	368,0	766,9		
Drets ràdio i TV (net) ⁽¹⁾	46,0	37,5	25,6	49,6	51,3	106,9	232,7	243,4
Entrades, llicències i altres ingressos	351,0	286,3	47,4	91,7	161,3	336,2	434,4	254,4
Aportacions directes del sector públic								
Finançament inversions concretes			176,0	340,7	117,9 ⁽²⁾	245,7		
Aportacions de tipus general:								
—S. públic central	334,4	271,9						
—S. públic federal ⁽³⁾	175,5	143,1						
—S. públic local ⁽⁴⁾	177,1	144,5	200,0	387,2				
—Altres agents públics ⁽⁵⁾			790,0	1.529,3				
	1.972,0	1.608,4	1.589,0	3.076,0	764,0	1.592,2	696,8	728,9

1. Inclou els serveis prestats a les cadenes de RTV. Els ingressos no inclouen les participacions del COI en els drets percebuts

2. Aportació al Centre de premsa i RTV

3. Länder de Baviera i Schleswig-Holstein

4. En el cas de Munic'72, ciutats de Munic i Kiel. En el cas de Montréal'76, Montréal

5. Per a l'administració de les instal·lacions olímpiques va ser creada la Règle des Installations Olympiques (RID), els ingressos principals de la qual foren la loteria i l'impost suplementari sobre el tabac

Font: *Mémoires de l'exécution des Jocs respectifs*

que hi va tenir l'encunyació de monedes. Els ingressos derivats d'aquest concepte corresponen a la totalitat del *seigneurage* obtingut per la posada en circulació de 100 milions de monedes de plata de 10DM. Això va suposar un augment de la circulació fiduciària de 1.000 milions de DM i la renúncia del Tresor als seus beneficis a favor de l'organització dels Jocs². Aquesta situació és, però, relativament insòlita, en comparació amb la fórmula adoptada en els altres Jocs, que fou la d'establir un recàrrec a favor de l'organització per sobre del valor nominal o del preu de venda de les monedes, fixats pel Tresor.³

En el cas dels Jocs de Montréal'76 les monedes també tingueren una importància rellevant, per la quantia dels recursos proporcionats, i per l'esforç efectuat per aconseguir emissions d'un gran atractiu numismàtic i amb molta difusió. Els ingressos més importants van ser, en aquest cas, tanmateix, els procedents de la loteria.

Els Jocs de Moscou'80 també van tenir, com a principal font de finançament els ingressos procedents de la loteria, els quals van ser àmpliament desenvolupats entre els països de l'àrea d'influència política de la Unió Soviètica. En aquest cas, tanmateix, van comen-

çar a guanyar importància els ingressos derivats dels drets de retransmissió dels Jocs per la ràdio i la televisió. L'altre bloc de recursos importants està integrat per la cessió de llicències d'exploació dels símbols olímpics.

Respecte dels drets de difusió dels Jocs per ràdio i televisió, cal assenyalar el ritme de creixement molt elevat —exponencial els darrers anys— que han mantingut. Les xifres conegudes, pel que fa als Jocs a celebrar l'any 1988 a Calgary i a Seül, posen de manifest una consolidació del nivell d'ingressos assolit, atès que els drets corresponents a la televisió nord-americana superen en tots dos casos els 300 milions de dòlars. Les xifres del quadre 2 palesen la importància predominant que tenen els drets corresponents als Estats Units, i que superen, fins i tot, la importància establerta entre les principals cadenes per a l'exclusiva de la difusió dels Jocs.

Respecte a l'enfocament dels ingressos corresponents als drets de televisió, cal tenir present la participació que assoleix el COI en la xifra contractada, reflectida també al quadre 2. Tradicionalment, la participació ha estat d'un terç dels ingressos totals, un cop deduïdes les despeses que comporten els serveis que cal subministrar a les cadenes de televisió assistents als Jocs.

En el pressupost dels Jocs de Los Angeles'84 els drets de difusió per televisió van ser la partida individualment més important, si bé hi tingueren també un pes molt significatiu els ingressos procedents de firmes comercials per la utilització dels símbols dels Jocs, i els corresponents a les entrades.

Com ja s'ha indicat anteriorment, el model de finançament que resulta dels Jocs de Los Angeles'84 representa un canvi substancial respecte dels anteriors, en perdre importància els ingressos tradicionals, i guanyar-ne les modalitats d'ingressos lligades a l'exploació privada de la imatge dels Jocs. El model resultava possible en gran part, com ja ha estat assenyalat, a conseqüència de l'escàs volum de les inversions realitzades.

Finalment, i pel que fa a les aportacions de les administracions públiques, cal destacar la important contribució del govern central a Munic'72 que palesa el grau de compromís assolit per aquest i que respon, en part, a la necessitat d'afrontar el considerable augment del capítol de despeses sobre les inicialment

CALGARY I SEÜL, ELS DRETS DE TV A TOT VENT

pressupostades. S'ha de considerar encara més decisiu el suport de les administracions públiques i en particular del govern central a Montréal'76, si bé en el quadre 2 les aportacions es comptabilitzen entre les procedents d'altres agents públics per les especials característiques que les acompanyen. En efecte, aquest apartat reflecteix, de fet, el dèficit final i el compromís de finançar-lo mitjançant un programa d'ingressos provinents de loteries i d'una sobretaxa aplicada al consum de tabac.

En el cas de Los Angeles'84, les contribucions de les administracions públiques no foren necessàries per raó de l'important superàvit aconseguit (225 milions de dòlars) comptant únicament amb els ingressos obtinguts pel comitè organitzador.

l'esforç econòmic, qüestió d'ordre intern

Malgrat el seu interès, l'anàlisi fins ara realitzada, d'acord amb les xifres subministrades per les liquida-

Quadre 3

	INGRESSOS PROCEDENTS DELS DRETS DE DIFUSIÓ DELS JOCS PER RELACIÓ							
	MUNIC'72		MONTRÉAL'76		MOSCOU'80		LOS ANGELES'84	
	Milions de DM	Equivalent US \$ de 1985	Milions Can \$	Equivalent US \$ de 1985	Rubles	Equivalent US \$ de 1985	Milions de US \$	Equivalent US \$ de 1985
EUA	49,5	40,4	23,0	44,5	51,3	106,9	225,5	233,9
EUROPA ¹	6,4	5,2	4,6	8,9	3,6	7,5	19,8	20,7
JAPÓ	3,7	3,0	5,0	9,7	2,7	5,6	18,5	19,4
RESTA	4,8	3,9			3,4	7,1	23,0	24,0
Total	64,4	52,5	32,6	3,1	61,0	127,1	286,8	300,0
Pro memòria:								
Participació del COI	18,4	15,0	7,0	13,5	10,3	21,5	54,1	56,6

1. Països de la European Broadcasting Union
Font: Memòries dels Jocs respectius

L'ESFORÇ ECONÒMIC DE MONTREAL FOU VINT VEGADES SUPERIOR AL DE LOS ANGELES

INDICADORS DE L'ESFORÇ ECONÒMIC. Pes relatiu sobre l'economia de cada país (en % sobre el PIB)						
Total despeses i inversions		Total despeses i inversions		Despeses i inversions, deduïts els recursos procedents de l'estranger		
(Milions d'unitats en moneda nacional)	Base estat	Base àrea metropolitana o equivalent ¹	Base ciutat ¹	Base estat	Base àrea metropolitana o equivalent ¹	Base ciutat ¹
Munic'72	1.972	2,6	11,7	31,0	2,3	10,2
Montréal'76	1.596	9,6	20,0	50,7	9,2	19,1
Los Angeles'84	482	0,14	1,1	2,9	0,13	1,0
Seül'88 ⁴	1.600	19,2	s.d.	s.d.	13,5	s.d.
Barcelona'92 ³	133.067 ²	4,8	13,1	21,6	2,6	7,1

1. Calculat d'acord amb el PIB dels 4 anys anteriors a la celebració dels Jocs

2. Comprèn les despeses i inversions a càrrec del COJO i les inversions en instal·lacions i àrees d'urbanitzacions a càrrec del sector públic

3. En el cas de Barcelona, la base àrea metropolitana correspon a l'àmbit de la Corporació Metropolitana de Barcelona, integrada per Barcelona i 26 municipis del seu entorn

4. En milions de US \$. Estimacions provisionals

cions de pressupostos, només permet una visió incompleta de les qüestions relacionades amb els aspectes econòmics dels Jocs. Per tal de completar-la, cal fer esment de l'esforç econòmic que va haver de fer cada seu per organitzar els Jocs. Això ens obliga a relacionar pressupostos respectius amb el Producte Interior Brut (PIB).

Les dades obtingudes, referides a aquells àmbits territorials més significatius en cada cas, estan recollides en el quadre 4 on, a diferència dels anteriors, s'ha introduït el canvi de Moscou'80 per Seül'88, a més de la inclusió de Barcelona'92. L'exclusió de Moscou'80 obeeix a la manca de dades i a les inclusions de Seül'88 i Barcelona'92, per l'interès que creiem que pot tenir contrastar les dades disponibles, tot i la seva provisionalitat.

La primera conclusió és a primera vista sorprenent: la vessant econòmico-financera té poca transcendència de cara a l'elecció per part del COI de la seu dels Jocs.

¿Com, sinó, interpretar el fet que l'organització dels Jocs hagi estat confiada a ciutats (i en definitiva a països) amb diferències tan extraordinàries pel que fa a l'esforç econòmic que l'acollida dels Jocs representava?

En relació a l'àmbit estatal, l'interval de variació de l'indicador de l'esforç econòmic va des del 0'14 % del PIB de Los Angeles'84 al 19'2 % de Seül'88, és a dir més de 130 vegades superior per a aquest. Si la referència és l'àrea metropolitana o la demarcació territorial equivalent, l'interval oscil·la entre el 2'9 del PIB, de Los Angeles'84, al 50'7 % de Montréal'76, és a dir quasi disset vegades superior. Finalment, si la comparació s'estableix entre ciutats, i es considera en aquest cas únicament l'esforç econòmic intern, és a dir exclouent el finançament no reemborsable procedent de l'estranger (drets de TV, bàsicament), ens trobem, si considerem els casos extrems, que l'esforç econòmic realitzat per Montréal'76 fou quasi vint vegades superior al requerit per a Los Angeles'84.

Amb aquests precedents i pel que fa a les seues loca-

litzades dins del grup de països industrialitzats que, per altra part, han monopolitzat de sempre la celebració dels Jocs— el cas de Mèxic és difícilment repetible—, és obvi que, per al COI, el finançament és una qüestió marginal, tret naturalment d'un aspecte puntual com és la negociació dels ingressos per drets televisius, on té un paper principal.

I en part és lògic, ja que es fa difícil pensar que el COI pugui qüestionar el programa d'ingressos d'una ciutat candidata (excepte el capítol ja esmentat de drets de TV), el qual —això no s'ha d'oblidar— ha de comptar preceptivament amb el suport del govern central corresponent.

Fins avui el finançament dels Jocs ha estat bàsicament un problema d'ordre intern. És part, i molt important, de l'examen que la ciutat aspirant ha de superar davant les diferents institucions polítiques, especialment el govern central, i l'opinió pública. Òbviament, aquest examen és més difícil de superar com més elevat resulti l'esforç econòmic intern a realitzar. En aquest sentit, la tendència inaugurada per Los Angeles'84 apunta a una aportació creixent de recursos financers exteriors, en concepte tant de drets de difusió com d'explotació privada dels Jocs. Però la pregunta que es formula immediatament és si la perspectiva a llarg termini d'uns Jocs rendibles per si mateixos, a conseqüència de la presència cada vegada més rellevant d'organitzacions i empreses multinacionals en els esdeveniments esportius, i la com més va més acusada professionalització que això comporta, no acabaran amb l'esperit olímpic i convertiran el quan i a on se celebren els Jocs en una decisió presa per ordinador.

RAMÓN ROMAGURA
FERRÁN SICART
economistes

1. Cal tenir present que a l'estat de Califòrnia les loteries estan prohibides i que el programa de monedes es va desenvolupar amb molt de retard.

2. Les monedes eren de plata, si bé amb un contingut baix d'aquest metall (626‰ i un pes de 15,5 grs, cosa que suposava un benefici aproximat del 70% del valor facial de les monedes. Es tractava, de fet, de finançar directament el dèficit dels Jocs amb la posada en circulació de diners.

3. Els recàrrecs aplicats s'han situat al voltant del 40 % dels valors facials respectius en els casos de Montréal'76 i de Moscou'80. En el cas de Los Angeles'84 el preu de venda de les monedes emeses fixat pel tresor era superior al nominal i el recàrrec dels Jocs serà del 17 % en la moneda d'or i del 45 % en la de plata.